

Celoživotní profesní růst

Vztah učitelů k některým pedagogickým inovacím

Oldřich Šimoník

Katedra pedagogiky PdF MU v Brně provedla v první polovině roku 1995 na několika školách Jihomoravského regionu orientační průzkum, jehož cílem byla sondáž názorů učitelů základních škol na vytypované problémy současné školy. Obsahem mého příspěvku je stručné shrnutí názorů učitelů na současné „volnější“ osnovy, standardy a alternativní učebnice. Uvádím též pohled učitelů na pedagogická školení, metodické akce a jiné formy dalšího vzdělávání.

Většina dotazovaných učitelů považuje současné „volnější“ učební osnovy za výhodné, neboť umožňují zařazovat do výuky aktuální, „živá“ témata (ekologie, drogy, AIDS aj.) a v přiměřené podobě též nejnovější poznatky, objevy, výsledky techniky atd. Jistá volnost v práci s tématickými celky pomáhá řešit některé problémy výuky obtížného učiva a umožňuje přizpůsobení učiva úrovni jednotlivých tříd. Volnější osnovy vytvářejí prostor pro netradiční metody a formy práce a umožňují experimentování.

Zkušení kolegové však poukazují i na případy neodpovědného přístupu některých učitelů, kteří jistě volnosti osnov spíše zneužívají a učivo neúnosně zjednodušují a redukují. Upozorňují proto na nutnost kontroly a srovnávání výsledků. Domnívají se též, že ve volnějších osnovách se obtížně orientuje většina začínajících učitelů, kterým chybí znalost předcházejících osnov, přehled dříve povinného učiva a pochopitelně i zkušenosti s výběrem podstatného a základního učiva. Celkově se dotazovaní učitelé shodují v názoru, že pro zkušeného a odpovědného učitele jsou volnější osnovy výhodné.

Současná „záplava“ škol množstvím alternativních učebnic je ze strany učitelů provázena pochvalou i kritikou. Kromě vynikajících učebnic jsou vydávány a školám nabízeny i učebnice s řadou věcných a dokonce i pravopisných chyb. Naše učitelská veřejnost očekává, že schválené učebnice budou zárukou systému a kvality a právem kritizuje recenzenty i odpovědné pracovníky MŠMT. Někteří učitelé vyslovili názor, že tzv. staré učebnice nebyly tak atraktivní, ale byl v nich systém. Jiní kolegové zase poukazují na nedostatečnou vazbu mezi učebnicemi pro jednotlivé ročníky (v rámci jednoho předmětu). Zdá se, že také mezipředmětové vztahy nám už tradičně unikají. K učebnicím chybí metodické příručky a v případě některých

cvičení učitelé doslova „zkoumají“, co a jak zamýšlel autor procvičit. Celkově však převládá názor, že existence alternativních učebnic je nesporným přínosem a výrazným obohacením školní práce. Většina nových učebnic přímo podněcuje k netradičním a novým metodám výuky. Práce s některými učebnicemi jsou však do určité míry „blokované“ vysokými počty žáků ve třídách. Učitelé doporučují, aby v autorských i recenzních týmech byli také učitelé z praxe.

Názory učitelů na další profesní vzdělávání jsou rozdílné. Jistou shodu lze vystopovat v jejich názorech na neexistující, ale žádoucí vztah mezi dalším vzděláváním učitele a jeho hodnocením a oceněním. Námi dotazovaní učitelé se vzdělávali především samostudiem a podle časových a hlavně finančních možností se zúčastňovali metodických ukázek a školení, pořádaných pedagogickými centry a CDVU v Brně. Učitelé odmítají teoretická školení, založená jen na přednáškách a upřednostňují praktická cvičení, ukázky, demonstrace nápadů a ukázkové hodiny.

Samostudium dotazovaných učitelů směřovalo tématicky nejčastěji do oblasti speciální pedagogiky a částečně pedagogické psychologie. U učitelů prvního stupně základní školy je zřetelný zájem o dramatickou výchovu.

Z názorů učitelů na současnou pedagogickou literaturu lze usuzovat, že část učitelů by uvítala publikace obsahující především praktické náměty, návody, rady, ukázky řešení konkrétních situací apod., tedy tzv. pedagogické „kuchařky“, ovšem z pera domácích autorů. S tímto požadavkem lze jen souhlasit. Četné zahraniční překlady tohoto typu totiž vycházejí ze zcela odlišných společenských podmínek a specifických kulturních a výchovných tradic. Mohou být jistou inspirací, ale nikoliv modelem k tvořivému napodobení.

Výsledky naší malé orientační sondy potvrzují potřebu častějšího kontaktu mezi pedagogickou teorií, decisní školskou sférou a praxí.

Distanční vzdělávání v přípravě učitelů

Otto Obst

Doplňující pedagogické studium absolventů neučitelských vysokých škol má na Pedagogické fakultě v Olomouci několikaletou tradici. Vždy se jednalo o klasické dálkové studium se všemi jeho přednostmi i nedostatky. Ve školním roce 1994/95 jsme zahájili experimentální ověřování realizace tohoto druhu studia distančním způsobem. Uvádím první zkušenosti s tímto u nás zatím novým přístupem k přípravě učitelů. Pokusím se upřesnit některé po-